

קול צופיין

קול צפ"יך נשאו קול יחדו ירגנו

גיליון מס' 1128

ישיבת תשפ"ג | השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

מצוות נר חנוכה מצווה חביבה היא עד מאוד – כדי להודיע הנס ולקדש שם השם

ששם פעלו האבות בדרך הזו והביאו קידוש ה' גדול בעולם, עד שנאמר לאברהם שנלחם בארבעת המלכים "נשיא אלוקים אתה בתוכנו".

חידוש מציאותי

החידוש הזה היה חידוש גם אצל החשמונאים שבזמנם החסידים ואנשי המעשה היו מתחבאים במערות מפחד היוונים. במקום לתקוף אותם ולהילחם בהם כשם שעשו מתתיהו ובניו, הם התחבאו במערות והיו הורגים זה את זה בסנדלים המסומרים יותר ממה שהיו הורגים בהם האויבים (שבת ס ע"א).

כיוון שהם לא היו חמושים לא היה להם סיכוי להילחם, וכשבאו היוונים בשבת הם נטבחו כולם בלי להילחם כלל. מתתיהו ובניו לא מחדשים חידוש הלכתי שמוותר להילחם בשבת, הם מחדשים חידוש מציאותי שיש נשק ויש לוחמים והמלחמה היא לא מלחמה אבודה.

מצוות חנוכה חביבה מאוד – פרסומי ניסא

כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו

כותב הרמב"ם: "מצוות נר חנוכה מצווה חביבה היא עד קמא וצריף אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הנסים שעשה לנו, אפלו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה שואל או מוכר פסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק" (מגילה וחנוכה ד יב). מרן הרב מרדכי אליהו זצוק"ל היה רגיל להזכיר כי אין שום מצווה שהרמב"ם כתב עליה שהיא חביבה, ובוודאי לא שהיא חביבה עד מאוד. והטעם הוא שהמצווה הזאת נועדה להודיע הנס ברבים, שזה קידוש השם שהוא המצווה החשובה מכל.

גבורת החשמונאים – שיר חדש

רוקמות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם

דבר פלא הוא שהכוהנים הגדולים הפכו ללוחמים עזי נפש שהכניעו את האימפריה היוונית. המעשה שלהם רמוז במזמור שייאמר גם בימות המשיח והוא חידוש: "הקללה שירו לה' שיר חדש תהלתו בקהל חסידים". על מה החידוש, שגם חסידים נלחמים להציל את עם ישראל? "רוקמות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם: לעשות נקמה בגוים תוכחות בלאמים: לאסר מלכיהם בזקים ונכבדיהם בכבלי ברזל: לעשות בהם מושפט פתוב הדר הוא לכל חסידיו תלליה" (תהלים קמט).

שיר חדש אשירה לך

החידוש הזה היה של דוד המלך, שהרי הוא אומר על עצמו "אלהים שיר חדש אשירה לך בנגל לשור אומר לקך" (תהלים קמד, ט), כי "ברוך ה' צווי המלמד ידו לקרב אצבעותי למלחמה" (תהלים קמד, א). העובדה שאני נלחם ומנצח לא מביאה אותי לזיחחות ולגאוה, כי ה' הוא שעושה לי את החייל הזה "ברוך ברק ותפיצם שלח חציף ותהקם: שלח ידיו מפנרום פצני והצילני ממים רבים מייד בגי נכר" (תהלים קמד, ו-ז).

הנה כתובה על ספר הישר

ולמה זה שיר חדש? כי בימי שאל המלך לא היה צבא לישראל. "וחרש לא ימצא בכל ארץ ישראל כי אמרו פלשתים פן יעשו העברים חרב או חנית" (שמואל א פרק ג, יט). על כן שולטים הפלשתים בעם ישראל וגורמים חילול השם גדול בעולם. לתקן את העניין הזה אומר דוד ברגע הכרתו "ואמר ללמד בני יהודה קשת הנה כתובה על ספר הישר" (שמואל ב א, יח). ההחלטה הזו הביאה לקידוש השם גדול. המלחמה באויבים היא באמת לא חדשה, כי היא כתובה על ספר הישר, הלוא הוא ספר בראשית

דרכים יצירתיות לפרסום הנס

מלשון הרמב"ם ״וְלַהֲסִיף בְּשֶׁבַח הָאֵל וְהוֹדִיָּה לֹ"י הִיא לומד מרן הרב אליהו זצוק"ל כי אנחנו לא מסתפקים בהלל שמונה ימים והדלקת נרות חנוכה ואמירת על הנסים. אנו מחפשים דרכים נוספות לספר על הנס בשיעורים או בדרכים יצירתיות אחרות, ובלבד להודות ולהלל. כך כתב הבן איש חי בהלכות חנוכה ״ויהיה בהלל של חנוכה, כי אפילו בחג המצות אין אומרים הלל גמור, וכאן אומרים הלל גמור, שמונה ימים, על כן יאמר אותו בכונה ובשמחה רבה״ (כה). כן כתב בעטרת תפארת ללבוש בגדים חשובים בעת הדלקת נרות חנוכה, הגברים והנשים. וכן על זה הדרך.

הודאה והלל – מצווה שבגופו

חשוב להזכיר את דברי הב"ח (תרעו ג) שכתב כי יש בחנוכה מצוות על ביתו של האדם ויש בחנוכה מצוות שבגופו. במצוות שעל בית האדם הוא יכול לשלוח שליח שידליק בשבילו כשהוא לא יכול או לא נמצא. אבל מצוות שבגופו, כמו הודאה והלל, הוא אינו יכול לעשות על ידי שליח.

חנוכה - שם גדול בעולמך

פרסום נס עולמי גדול בחנוכה יותר מפורים

ב"על הנסים" של חנוכה יש כמה שינויים מ"על הנסים" של פורים, אף ששתי הברכות מתחילות ומסתיימות בלשון דומה מאוד. אחד ההבדלים הוא בכך שבפורים מודגשת הגדלות פעם אחת, ״וְנִזְדָּה לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל סְלָה״. ואילו בחנוכה המילה גדול מופיעה עוד פעמיים באותה הברכה במילים ״לֵךְ עֲשִׂיתָ שֵׁם גְּדוֹל וְקָדוֹשׁ בְּעוֹלָמְךָ. וְלַעֲמֹךָ יִשְׂרָאֵל עֲשִׂיתָ תְּשׁוּעָה גְּדוֹלָה וְפָרְקָן פְּהִיּוּם הַזֶּה״.

כל זאת למרות שבפסוק במגילת אסתר כתוב כי הייתה גדולה בפורים: ״כי גדול מִרְדְּכִי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשָׁמְעוּ הוֹלֵךְ בְּכָל הַמְּדִינֹת כִּי הָאִישׁ מִרְדְּכִי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל״, ממנו אנחנו לומדים שגדולה היא פרסום נס עולמי. עם זאת בחנוכה פרסום הנס העולמי היה גדול מפורים, ולכן אנחנו מזכירים את הגדולה שלוש פעמים ב"על הנסים".

והרעשתי את כל הגוים

הנביא חגי (ב) מתאר מה שיקרה בבית השני: ״וְהִרְעַשְׁתִּי אֶת כָּל הַגּוֹיִם״. הגויים יתרגשו כל כך מהשמועות שבאות מירושלים, עד שהם ישלחו נציגים מיוחדים שילכו בשמם לירושלים לראות את הפלא הזה. ״ובאו חֲמֻדַּת כָּל הַגּוֹיִם״. וכיון שמה שהם יראו יהיה יותר ממה שהם ציפו לו, הם ירחשו לו כבוד גדול: ״ומלאתי את הבית הזה כְּבוֹד, אָמַר ה' צְבָאוֹת״. יותר גדול מהכבוד שנתנו אומות העולם לבית המקדש ולאלוקים בימי שלמה המלך, שבנה את הבית הראשון.

כך אומר הנביא: ״גְּדוֹל יְהִי כְבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הַאֲחֵרוֹן מִן הַרְאֲשׁוֹן אָמַר ה' צְבָאוֹת. וּבְמִקוֹם הַזֶּה אֶתֵּן שְׁלוֹם נְאֻם ה' צְבָאוֹת״. והסביר רש"י (הג' ב' ו) שכל הנבואות הללו התקיימו בניצחון החשמונאים על מעצמת-העל היוונית. הניצחון בכוחות כל כך מועטים ריסק את האמונה של בני האדם בנפתיאון האילי והוכיח שיש בירושלים אל אמת ששולט בעולם.

פרסום נס גדול בארץ ישראל מאשר מוחצה לה

הקשר בין פרסום הנס לארץ ישראל מתבטא בהלל שלא אומרים בפורים בגלל שזה נס שלא נעשה בארץ ישראל, הלל שמדבר על פרסום הנס. ״מִה־אֲשִׁיב לָהּ כְּלִי-תְּגִמּוּלוֹהָ עָלַי: כּוֹס־שׁוֹעוֹת אֲשָׂא וּבָשָׂם ה' אֶקְרָא: נְדָרֵי לָהּ אֲשַׁלֵּם נְגִדָה-נָא לְכָל-עַמּוֹ״ (תהלים קטו). גם בין אומות העולם ״הִלְלוּ

אֶת ה' כָּל גּוֹיִם שִׁבְחוּהוּ כָּל הָאֲמִים״ (תהלים קיז). הניסיון מלמד שפרסום הנס בחו"ל השפיע פחות מהנס שהיה בארץ ישראל.

יהי כבוד ה' לעולם – בעיקר בארץ ישראל

ביטוי נוסף לקשר לפרסום הנס גדול יותר בארץ ישראל יש ב"יהי כבוד" שגם עוסק בפרסום נס עולמי: ״יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם. יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו: יְהִי שֵׁם ה' מְבָרָךְ. מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: מִמְּזֶרַח שָׁמֶשׁ עַד מְבֹאוֹ. מִהַלָּל שֵׁם ה' וכו'. הכבוד העולמי הזה מגיע דרך ירושת הארץ ה' מִלֵּךְ עוֹלָם וְעַד. אֲבָדוּ גּוֹיִם מֵאַרְצוֹ״ וכן ״כִּי בָחַר ה' בְּצִיּוֹן. אֲנִי לְמוֹשֵׁב לֹ: כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לֹ: יְהִי. יִשְׂרָאֵל לְסִגְלָתוֹ: כִּי לֹא יִטָּשׁ ה' עַמּוֹ. וְנִחַלְתּוּ לֹא יַעֲזֹב״ וכו'.

נרות מאירים בכיכר האדומה ובבית הלבן

בפעולת אנו רואים שעמי העולם מכירים את חנוכה יותר, מדליקים נרות בכיכרות הערים בעולם, גם בכיכר האדומה במוסקבה וגם בבית הלבן עם נשיא ארה"ב. הנס הזה שינה שינוי מאוד משמעותי את כל התרבות העולמית. בימי מתתיהו היה העולם כולו שקוע בטומאת הע"ז. בזכות המהפך של מתתיהו ובניו שינה העולם כולו כיוון לאמונה באל אחד ולברירה מכל התועבות הקשורות לעבודת האילים.

ניצחון החשמונאים את היוונים התגלה דווקא במנורה שהורה ובאמצעותה התקדש שם ה' הגדול מסוף העולם ועד סופו. ״והדליקו נרות בחצרות קדשיך, קבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול, ואנו מכריזים ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך״.

ובכל יום בשעת הדלקת הנרות, אנו שבים ומזכירים ״הנרות הללו קדש הם... כדי להודות לשמך הגדול״

המלכת ה' בעולם – דרך קיבוץ גלויות

וקרבתנו מלפנו לשמך הגדול

קריאת שמע כולה עוסקת בהמלכת ה' בעולם דווקא תוך כדי ירושת ארץ ישראל. בקשר שבין ״ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד״ לבין ״למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה״. גם בברכה שקודם קריאת שמע אנחנו מסבירים שתפקיד עם ישראל הוא קידוש ה' ״וקרבתנו מלפנו לשמך הגדול באהבה להודות לך ולתהדר לך ליראה ולאהבה את שמך, ברוך אתה ה' הבוחר בעמו יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה״. והכול בא מתוך גאולה וקיבוץ גלויות ״ישבור עול הגוים מעל צנארנו והולכנו מִהַרָּה קוֹמְמִיּוֹת לְאַרְצֵנו״. לא לחינם מוזכרות בברכה זו המילים ״שמך הגדול״ כמה וכמה פעמים. כי כאמור המילים הללו שמורות לקידוש השם עולמי מוזרח שמש עד מבואו.

למענך אלהי כי שמך נקרא על עירך ועל עמך

הקשר הזה בין המלכת השם לגאולה ניכר יותר בקריאת שמע של קרבנות שעוסקת בגאולה. היא מתחילה ב"למענך אלהי כי שמך נקרא על עירך ועל עמך" ומסיימת ב"נקים לנו ה' אלהינו את הדבר שהבטחתנו על ידי צפננה חוץ פְּאֲמוֹר בַּעַת הַהִיא אָבִיא אֶתְכֶם וּבַעַת קִבְּצִי אֶתְכֶם. כִּי אֶתֵּן אֶתְכֶם לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה בְּכָל עַמֵּי הָאָרֶץ בְּשׁוֹבֵי אֶת שְׁבוֹתֵיכֶם לְעֵינֵיכֶם אָמַר ה'״. וכולה עוסקת בקידוש השם בעולם כולו.

קדש שמך בעולמך על עם מקדשי שמך

התפילה הזאת מדגישה את קטנות האדם מול גדלות הבורא ״הלא כל הגבורים פֶּאֶן לְפָנֶיךָ. וְאֲנִשִּׁי הַשֵּׁם כְּלֹא הִיוּ״ וכו'. אילולי שבחרת בנו כצאצאים של זה ״שְׁמֵאֲהַבְתָּ שְׁאֲהַבְתָּ אוֹתוֹ וּמִשְׁמַחְתָּךְ שִׁשְׁמַחְתָּ בּו קְרָאת אוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָוֹן״. לכן אנחנו צריכים לקדש את שמך ברבים ״לְפָנֶיךָ אֲנַחְנו חַיִּים לְהוֹדוֹת לָךְ וּלְשַׁבְּחָךְ וּלְפָאֲרָךְ וּלְרַמְּמָךְ וְלִתֵּן שִׁיר שִׁבַּח וְהוֹדָאָה לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל״.

מתוך כך. ״קִדְשׁ שִׁמְךָ בְּעוֹלָמְךָ עַל עַם מְקַדְשֵׁי שִׁמְךָ. וּבִישׁוּעָתְךָ מְלַכְנו תְּרוֹם וְתִגְבִּיָּה אֲרַנְנו. וְתוֹשִׁיעֵנו בְּקְרוֹב לְמַעַן שִׁמְךָ. בְּרוּךְ הַמְּקַדֵּשׁ שְׁמוֹ בְּרַבִּים״. באמצעות קיבוץ גלויות ״קִבְּצֵן נְפֻצוֹת קִנְיָךְ מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ. יִפְרוּ וְיַדְעוּ כָּל בְּאֵי עוֹלָם כִּי אֶתָּה הוּא הָאֱלֹהִים לְבָדָךְ לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ״.

